

ons her-
aaruit, dat
erkelijke
lijke zaak
lijke, met
ook met
te maken
het zich
hoe het
te niet
niet
niet min-
Kerk ge-
gemeen-
waaronder
ij de ware
id tusschen
er Kerk.
der Kerk.
icht.
nentsbedie-
der Over-
deze arti-
achtbare
antwoord:
de regere-
eiding tus-
die bij de
le ambten;
bediening,
thare Kerk
denis inge-
onze vade-
als recht-
ngende, en
er Kerk in
zeer zeker
Onze vade-
lad vergiet
an hem, dat
niet, evel
achtbare
de ere
terdeg e in
Universiteit
ijkt, uitge-
staan onder
staan zijn:
er, die ons
ant betreft
tegen komt
tegenheid van
hij zich op
lichting der
die oprich-
p zich zelf
de actie in
en wij allen
n weg ston-
t nog nie-
de hel-
erst vrucht
lerzoek en
n jaren ge-
ke, eenige
are, die van
ind genoeg
weest, dan
aak uit zijn
en hebben,
hijnsel, dat
doorwerkt,
te zwak zou
te van
ik, waar hij
te tegen ons
we bij aan-
een enkele
iet nu nog
ar het ons
oorden zelfs
te zijn oog
te gevallen,
in die zin-
el had over-
eisch der
wegen heb-
zers mede-
el had moe-
met kennis
edegedeeld
en »Gere-
13, 20 en

27 juni 1880 voorkwamen, met een bijzon-
der doel werden geschreven.
Onze hoofdredactoren had namelijk, om
zich eens zeer krass uit te drukken, gezegd:
Jezus was Gereformerd.
Over die uitdrukking viel men hem hard.
Dat had hij niet mogen zeggen.
En om zich nu tegen dat verwijt te ver-
dedigen, schreef hij deze drie artikelen, wier
hoofdstreking was aan te toonen, dat »Gere-
formerd» bedoeld de van vlek en dwal-
ling gezuiverde waarheid.
De medaille werd in deze artikelen dus
van ééné, zeer scherp aangeduide zijde bezien.
Heel het betoog was een protest tegen
hen, die onze richting voorstellen, als pas
in de 16de eeuw opgekomen, en nu reeds
of geantikeerd of te reprimanderen.
Het tweede wat de lezers hadden moeten
weten is, dat in deze artikelen van de geest-
elijke waarheid sprake was, gelijk ze in
de belijdenis van Christus' kerk aan het
woord komt, en waarvan we nog voor enkele
weken het toen gezegd, in een antwoord
aan de Koper letterlijk herhaalden, dat de be-
lijdenis, de kerk, het zuiver geestelijke nooit
door den naam van Calvinistisch gedeeld
wordt, maar steeds den naam van Gerefor-
meerd moet behouden en behield.
En het derde wat ook den lezers onmis-
baar ware geweest, is de wetenschap, dat
in deze zelfde artikelen reeds uitdrukkelijk
tusschen den onderscheidenen zin, waarin het
woord »Gereformerd» moet genomen wor-
den, wordt onderscheiden.
Na dit opgemerkt te hebben, geven we
thans de citaten uit de *Herant* waarop de
schrijver zich beroept.
Vooreerst:
»Calvinistisch, dat ja staat met Lutherisch op
één lijn. Maar »gereformerd» volstrekt niet.
Want steeds zich weer te reformeren is de on-
afwijzbare roeping der kerk na elke ontwa-
ning, en dus gereformerd te zijn voor elke ware kerk
eisch en plicht.
»Er mag en moet dus volgehouden, dat »ge-
reformerd» volstrekt niet eenen soort technische
term is, dien men met Lutherisch, Anglicanisch,
Grieksch, Rooms-katholisch of anderszins
zou hebben te stellen. Dit heeft er niets van...
Laat de kerk ophouden gezuiverd of gereform-
te zijn, en ge voel aanstonds inmers, dat ze haar
glans inboet, krank wordt en haar eigen wezen
verminkt.»
Ten tweede:
»Gereformerd» is een woord uit de Waalse
provincie tot ons overgekomen, waarvoor men
oorspronkelijk liet te lande het veel betere, veel
dieper gaande en veel schooner woord van »ge-
zuiverd» bezigde. En dit woord nu behoort
immers maar genoemd, om terstond te doen
gevoelen, dat »Gereformerd» of »gezuiverd»
volstrekt niet gelijklopend is met »Calvinistisch»
of »Zwingliaansch», maar reeds als woord, als
term, als uitdrukking op een *historie*, op een
geschiedenis, en op een gestadig streven naar een
ideaal wijst.
»Zoo ligt er dus in dat zuiveren of reforme-
ren ook een *ideaal* aangeduid. Een ideaal dat
betreft een zinnig, dat er aan de belijdenis der
kerk niets, niets wat dan ook, meer kon gere-
formeerd of gezuiverd worden.
»En wie anders is nu dit ideaal, waarmee de
belijdenis der Gemeente van Christus, inder-
daad *gereformerd* was? Wie anders dan
Jezus zelf.
Ten derde:
»Ook toen echter hebben onze vaders vol-
standig gewoerd, om gelijk de Duitschers de
kerk van Midden-Europa naar Luther noemen,
zoo hun kerk te noemen naar Calvijn. Wel is
korthedshalve vaak van Calvinistische begi-
nselen gesproken, maar van een Calvinistische Kerk
sprak men nooit. Aan menschen was en zou
men niet gebonden zijn.»
En ten vierde:
»Technische term daarentegen het woord
»gereformerd» doordien deze zuiverder ontwik-
keling der waarheid Gods schier onuitputtel-
ing vond bij de vrijere westersche Europeesche
natiën. Nu komt de waarheid uit den aard der
zaak slechts tot alrijde ontlooiing van haar
goddelijk schoon, indien de volken uit verschil-
lende streken, en dus ook van verschillenden
aang, zich in de belijdenis van dat zuiverder
licht verheugen mogen. Grijpt daarentegen het
omgekeerde plaats, en blijft deze belijdenis tot
een kleine groep van natiën, die ongeveer in
gelijke condities verkeeren, beperkt, dan zal wel
de belijdenis naar het meesvoer der zuiverder
waarheid zijn, maar niet al het schoon van
deze gezuiverde waarheid zal aan het licht
treden. Ze ontvangt dan slechts het één
stempel van die één volkerengroep. En
dit heeft weer ten gevolge, dat de con-
sequenties van haar beginsel of historisch,
maatschappelijk, rechtskundig en staatkundig ter-
rein meestal een *national* karakter aannemen.
En zoo nu is er uit de gereformeerde begi-
nselen allengs een soort van eigen levensopvatting
en levensbeschouwing ontstaan, die men nu eens
Calvinistisch, dan weer Puiteinsch, maar toch
het meest »gereformerd» noemt.
»Om alsdan te weten wat in dien zin »gere-
formerd» heet, heb ik natuurlijk de verschillende
schrijvers te raadplegen, die als belijders
van deze beginselen bij deze volkerengroep optreden:
de levensgewoonte te raadplegen, die zich bij
deze natiën vormde, en tusschen de normale en
abnormale uitingen van dit beginsel in het leven
leven der volken te onderscheiden.
»M. a. w. dan staat men voor een *historisch*
probleem. Dan is de gereformeerde naam van
zeer jonge dagtekening en nauwelijks drie eeuwen
oud. Terwijl het gereformeerde of *uit* gerefor-
meerde dan niets met mijner vele alrijde uit-
staande heeft en op zich zelf niets voor of tegen
het door God gevoeld en bedoelde beginsel.
Wat over het »Byzantijnsch» wordt aan-
gehaald, kan wegblijven. Dat de Senaat
»Byzantijnsch» zou zijn geworden, zal de
geachte schrijver zelf niet staande houden.
Maar al wat we hierboven afdrukten
over het onderscheid tusschen den naam
»Gereformerd» in *geestelijken* en in *tech-
nischen* zin beaamt we nog geheel en al,
en zelfs zoo het niet noodig zijn en de an-
gehaalde woorden andere woorden te ge-
bruiken, ook al spreekt het vanzelf, dat
deze geheele kwestie *vollediger* zou worden

uiteengezet, indien we dit geding principieel
hadden toe te lichten.
Het misverstand is bij den geachten schrij-
ver dan ook alleen daaruit gerezen, dat hij
de tegenstelling tusschen de *geestelijke* en *tech-
nische* betekenissen zoo verstand, als hand-
haafden we alleen de eerste, om de laatste
af te keuren.
Hij vatte het op, alsof de *technische* be-
tekenis van den naam Gereformerd in
1880 in ons oog een onjuiste, schier zonde-
dige was.
Dit echter was volstrekt niet het geval,
en dat dit niet zoo was, bleek uit wat
we schreven duidelijk.
We schreven toch, gelijk men hier boven
zien kan, dat die *technische* betekenissen juist
daar aan de orde komt, waar sprake is van
»de Gereformeerde beginselen», als uitgang-
punt van een *eigen levens- en wereldbe-
schouwing*, de Calvinistische, Puiteinsche of
Gereformeerde genoemd.
Er staat duidelijk: »En zoo nu (d. i. naar
technische betekenissen) is uit de Gereformeerde
beginselen allengs een soort van eigen
levensopvatting en levensbeschouwing ont-
staan, die men nu de Calvinistische noemt.»
Alsook voor het onderzoek van die »Gere-
formeerde beginselen» waaruit de »Calvi-
nische levensopvatting of wereldbeschou-
wing» wordt afgeleid, gaven we toen, in
1880, juist dezelfde weg aan, die thans in
de stelling van den Senaat breed ge-
teekend is.
Hoe de geachte schrijver hierover heen
kon lezen, terwijl hij het zelf afdrukt, is
ons dan ook een volslagen raadsel.
Er staat toch duidelijk juist datgene in wat
hij bestrijdt, en thans door Dr. Kuypers
precies zoo als in 1880, verdedigd wordt.
Herlees het maar.
Haast is dit alleen zoo te verklaren, dat
de geachte schrijver dit citaat door een
ander liet afschrijven, en zelf zijn aandacht
alleen vestigde op het slot.
In dat slot toch wordt zeer zeker ernstig
geprotesteerd tegen een jegelijk die beweren
mocht, dat de Gereformeerde traditie in
plaats van de autoriteit der Schrift kon wor-
den geschoven.
Juist zooals we dit nog doen.
Jammer slechts dat de geachte schrijver
hierbij over *drie woorden* hecclus, die
hem op het rechte spoor hadden kunnen
brengen.
Wij schreven toch in 1880, juist zooals
we dit nog belijden, dat de Calvinistische
traditie OF ZICH ZELF niet voor of tegen het
door God bedoelde beslist.
Ze beslist wel, veel zelfs, maar niet OF
ZICH ZELF.
Voorwaar niet.
Beslissen kan te allen als ze *niet* »op
zich zelf» wordt genomen, maar in verband
met Gods Woord.
Hierover handelen intusschen de stellingen
van den Senaat nog niet.
Die kwestie komt toch eerst aan de orde,
als men zal zijn toezekomen aan de methode
van het wetenschappelijk bewijs.
Ook op dit punt is de onderstelde tegen-
sprak dat volmaakt *droefdig*.
Er is niet alleen geen tegenspraak, maar
en wat we 15 jaren geleden schreven, en
wat we nu schreven, komt zelfs op een wijze,
die ons zelven verrast, overeen.
Gereformeerde prediking.
TWEDE REEKS.
X.
Bij het *uitlegkundige* en *leerstellende* deel
komt dan ten slotte nog als derde hoofd-
element der Predikatie de *Toepassing*.
Wat hebt ge onder die *Toepassing* te
verstaan?
Zoo ongeveer, als in veel fabelbundels,
aan het slot van elke fabel, een kort stuk,
aanvangende met den versleten aanhef:
»Moraal van deze historie is?»
Soms schijnt het zoo.
Er is dan een stuk historie gesproken, en
in die historie kwam een man of vrouw
voor, die zoo deed of zus handelde,
de ene maal goed, een ander maal minder
goed, een derde maal bedenklijk, en een
vierde maal slecht; en nu wordt, als de
predikatie op het eind loopt, tot de verga-
derde achtere gezegd, of dat ook zij moet
doen wat die bijbelsche man of vrouw deed,
of wel dat ze hetgeen die man of vrouw
deed, heeft te laten.
Dat nu is geen *toepassing*.
Woorden waken, maar voorbeelden trek-
ken, zegt een spreuk waar diepe zin in ligt.
En, geheel in strijd hiernede, zult gij nu
toch weer het »voorbeeld» in de schaduw
stellen, en met het waken door woorden
beginnen.
Historie moet in de predikatie *herlezen*
worden. Als bloot verhaal staat die histo-
rie reeds op het Schriftdiel. Dat bloot ver-
haal in de predikatie nogmaals over te ver-
tellen, leidt tot niets. Gemeenlijk toch is de
Oostersche taal en voorstelling van de Hei-
lige Schrift door haar eenvoud nog wel zoo
aangrijpend, als een der relaxen in Wester-
sche volzinnen.
De predikatie moet dus, als ze historie
tot onderwerp heeft, iets anders doen dan
dormig oververhalen.
Ze moet wat ver in het verleden lag,
naar ons toeluden. Ze moet van wat be-
stoven was, het stof afvegen. Ze moet on-
bekende personen bekend en interessant
maken. Ze moet wat ons vreemd in plaats
of uantie is, en daardoor zweeft, in vasten
vorm voor ons zetten en ophelderen. Ze
moet ons, op die wijze in dat stuk historie
doen inleven. En ten slotte heeft ze dan
eerst haar volledig doel bereikt, als ze
te wegbrengt, dat we in onze verbeelding
er bij waren, het als voor onze ogen zagen,
en het med doorleefden.
Denk maar aan wat de heilige apostel
Paulus aan de Galatische kerken schreef:
»Denwelken Jezus Christus voor de ogen

te zoren geschiedt is geweest, onder u
gekruist zijde.»
Dat is het.
Golgatha moet niet maar verhaald, maar
zoo voor de ogen geschiedt, dat het is
of gij het ziet en aanschouwt, niet daar
ginder, daar verre, maar voor u, in uw
eigen omgeving.»
Vooral de lijdenspredikatie moet tot die
hooge kunst weten op te klimmen, dat ge
mee doorlijdt, wat Jezus leed, en door dat
mee doorleven ontroerd wordt.
Een doel dat ge natuurlijk niet bereikt
door enkele groote woorden. Van »schil-
deren» spreekt Paulus, en schilderen is een
zeer fijne kunst. Want »schilderen» is hier
bedoeld niet met de verkwast uit den pot
der bombastieke menie, maar met het pen-
seel van het fijn geschakeerde palet.
Doch is dit geleerd, en is zoo de
historie door uw predikatie uit de dooden
opgewekt, spant dan vrij aan uw gemeente
van deze historie de moraal.
Niet omdat er geen moraal in zit, of dat
die moraal voor de gemeente niet hoog
noodig is; maar eenvoudig omdat ze die
moraal dan al heeft.
Zulk een stuk historie lag eerst dood.
Nu hebt gij het door uw predikatie opge-
wekt. Maar nu spreekt dit stuk historie dan
ook zelf. Spreekt de verbeelding, en door de
verbeelding, de conscientie toe.
Wat zult gij dan, nu die historie spreekt,
nog eens hetzelfde gaan spreken? Nu in een
dof, kort, vernamend woord, juist goed ge-
noeg om al den indruk der historie weg te
nemen u.
Zeker als een kladschilder een figuur heeft
getekend, waar hij een ijsbeer mede be-
doelde, maar waaruit niemand bij het zien
recht wijs kan worden, dan is het verre van
overbodig, om er onder te schrijven: »Dit
stelt een ijsbeer voor.» Maar als Potter zijn
ster gereed heeft, en hij een boer binnen-
roept, dan zegt hij niets, maar *loopt* zijn
stuk, en de boer vraagt niet: Wat is dat?
maar ziet het beest voor zich. En als een
portier in het museum thans een rondrij-
kenden zuivelboer toeriep: »Dat is een stier»,
zou die »man van het land» dien buiten het
leven staanden portier dan niet hartelijk uit-
lachen?
Daarom nu geldt het ook in de predi-
katie: *Schilder en loon* de historie, maar
doe het zoo, dat ze zelve spreekt, en laat
het volk die historietale dan beluisteren,
zonder dat gij het daarbij met uw moraal
stoort.
Een roerende lijdensprediking, die des-
noeds enkel door schildering uitwerkt, dat
heel wat hoorders hun Heiland weer vlak
bij zich voelen, geroerd zijn door zijn lijden
en liefde, en de eerste dagen »Jezus en dien
gekruist» niet kwijt kunnen raken, is een
volkomen afgewerkte predikatie, waar niets
aan ontbreekt, ook al kwam er geen woord
van toepassing bij.
Dan moge een ongevraagd, dor beoe-
deelaar daarvan zeggen: »De dominee heeft
zijn toepassing vergeten» maar het volk
dat Jezus lief heeft, zit van toepassing,
is geraakt, getroffen en geroerd.
Reeds hieruit ziet men, hoe weinig hier
te verdienen is met een stijf en vast kader,
alsof het sieraad der *toepassing* altoos
aan het slot als een apart stuk moest wor-
den aangebracht.
De predikatie staat veel te hoog en is
veel te veel *kanstaak*, om naar zoo dof
skelet te werk te gaan.
Ongetwijfeld »toepassing» moet er plaats
grijpen, maar niet ieder dien ik spijzen moet,
behoef ik daarom het eten met den pap-
lepel in te geven. En dikwijls is het zelfs
veel beter, om uw spijz zoo te bereiden,
dat ze er vanzelf ingaat.
Dan is de spijze ook toegepast, maar
zonder dat gij ze opzettelijk over de lippen
schooft.
Dat dit laatste wel terdege noodig kan
zijn, wordt hiernede niet ontkend.
De strekking van ons schrijven is volstrekt
niet, om alle *opzettelijke, rechtstreekse,
ingevende* toepassing te veroordeelen of af
te wijzen. Dit zal wel anders blijken.
Wat we thans allereerst bestrijden is uit-
wendig de dwaze voorstelling, alsof de toepassing
er niet in zou zitten, omdat gij ze er niet apart
bij aanbracht, en ook alsof er niets genoten
kon worden, omdat gij het nemen en toe-
passen van de spijz aan uwe hoorders over-
laadt.
Soms zal hetgeen ze moeten »inmenen»,
een wreange en bittere mededeling weten, en dan
blijft ze allicht ongebruikt staan, zoo gij ze
niet ingeet. Soms ook is de ziel nog zoo
kinderachtig onhandig, dat ze zich zelve nog
niet voeden kan, en dan is het noodig dat
ge deze kleine met de melk uit de hand
voedt. Soms ook is hetgeen voorgezet wordt,
zoo vreemd, dat niet ieder weet, hoe hij het
tot zich moet nemen. En zoo zijn er tal
van gevallen, waarin afzonderlijke en opzet-
telijke toepassing aangebracht moet worden.
Waar we tegen opkomen is maar, dat
men hiervan een algemeen vasten stelsel
maakt, en waant dat een predikatie niets
waars is, als de boer in het gerecht ver-
smoelten is en er niet afzonderlijk bij wordt
opgediend.
Dit toch is een stelregel, die niet slechts
overbodig is, maar schandig.
Of leert de uitkomst niet, dat hij zulk
een manier van prediken, de één helft van
het gehoor deakt: »Zoolang Dominie aan
die uitlegging en het leerstellende bezig is,
luister ik maar niet. Daar versta ik toch
niets van. Ik wacht maar op de *toepassing*».
En dat de andere helft, die meer verstan-
delijk dan gevoelig van aanleg is, juist bij
die *uitlegging* de ooren spijst, om te hooren
wat Dominie daar wel van maken zal, maar,
als de toepassing begint, half indommet,
denkende: »Dat is nu goed voor die anderen,
maar zoo minder voor mij».
Ook wordt de prediker zelf er het slach-
toffer van.
Maet er altoos op zulk een toepassing aan-
gestuurd, dan wordt hij allicht verleid om
daarin zijn hoofdkracht te zoeken. Daar
moet dan tijd voor weten. En zoo komt
hij er licht toe, de eerste stukken der pre-
dikatie meer plichtshalve al korter te be-
handelen, meer als aanloop, inleiding en bij-
zaak, om nu eerst in de toepassing terdege
van leer te trekken.
Of ook, weet hij met die toepassing nog
zoo geen weg, en is hij meer thuis in de
uitlegkunde en in het leerstellende, dan zal
die toepassing door dat achteraan komen,
in eenige vaste loopers bestaan, en jam-
merlijk genoeg alle effect breken, dat met
de predikatie bereikt was.
Een tweerlei kwaad dat nog verergerd
wordt, toen men dezen valschen stelregel nog
verscherpen ging door de bijvoeging, dat
in elke predikatie bij de toepassing de
onderscheidene geestelijke standen moesten
toespreken worden. Veelal wilde men
dan zelfs drie standen zien voorkomen: de
heeleloovigen, de halfheleloovigen en de
ongelovigen; en elke dezer drie hoofdsor-
ten moest dan weer ondergedeld in onder-
rubrieken.
Gevolg hiervan nu was, en moest zijn,
dat de toepassing los van den tekst raakte.
Stel t. v. er was over het achtste gebod ge-
predikt, dan moest dat natuurlijk toegepast op
den onoverlijken trek in aller hart en dus op min
eerlijken, op schijnbaar eerlijken, op openbaar
onoverlijken, op geldrijgen, op onmededeel-
zamen, op vrekken, op verspillers van het
aardsche goed en zooveel meer. Doch met
den vasten looper van de drie soorten men-
schen ging dit niet. Die drie soorten waren
ingedeeld naar »de eeuwige zaligheid», en dus
moest ook een aldus ingedeelde toepassing
altoos op dat ééné zelfde punt neerkomen.
Van toepassing in eigenlijken zin is derhalve,
zoodra de tekst niet rechtstreeks over »de
ewige zaligheid» handelt, in dat geval geen
sprake. Uw predikatie handelde over het
rentmeesterschap over het aardsche goed,
maar uw toepassing handelde over het *ewige*
goed, d. i. over heel iets anders.
Feitelijk komt dit er dus op neer, dat
men vaak twee preekjes krijgt.
Eerst de preek over den tekst en het
onderwerp dat daarin schuilt; en, als die uit
is, een tweede preekje bij manier van toepas-
sing handele over één vast thema, t. v.
over *ewige zaligheid* of *ewig verdor*.
Dat tweede toepasselijke preekje komt
zoodoende in tien van de twaalf gevallen
altoos weer op hetzelfde neer.
Juist door dat altoos herhalen van het-
zelfde krijgt ge zoodoende de klok die aldoor
tikt en ten slotte door niemand meer ge-
hoord wordt.
En dan heet het ja dat er *toepassing*
was, maar er werd *niets* toegepast, eenvou-
dig wij niemand iets toepaste op zich zelve.
Geheel de opvatting van de *toepassing*
moet daarom naar beginsel besproken
worden.
Een »toepasselijk woordje spreken», en
»Gods Woord toepassen» zijn twee.

dat »dubbele getal» aan. Dan wordt het dus A,
B, C, D, E en F worden voorgesteld; en nu be-
hoeven de broeders lijdenden niet of A of B, ook
niet of C of D, en evenmin of E of F aan te wij-
zen, maar mogen b. v. wel de drie eersten nemen,
of den eerste en den laatste stemmen met C er
bij of met D er bij; precies zoals zij willen, kun-
nen ze maar drie van de zes, m. a. w. het halve
deel van het dubbele getal aanwijzen.
Wat met het laatste helft van art. 22 wordt be-
doeld, zal nu, hopen wij, wel duidelijk zijn. »Een
dubbel getal» stellen, waarvan »het halve deel»
door de gemeente verkoren moet worden, is iets
anders dan het stellen van »tweetalen». Alleen
dan, als maar één onderling behoeft benoemd te
worden, is het dubbel getal gelijk aan een tweetal.
Doch dan kan het niet anders.
Wijzen we er ten slotte nog op, dat het stellen
van »een dubbel getal» beter is dan het maken
van »tweetalen».
Vooreerst past men de Kerkorde, waarbij men
leest, dan precies toe; en daardoor kan men dan
voorkomen, dat er capite op de wijze van verkie-
zingen wordt gemaakt. Reeds daarom is het in den
regel steeds beter, wij volliker, zich zoo juist moge-
lijk aan de Kerkorde te houden; en daarom ook
bij het soms niet gemakkelijke werk der verkie-
zingen.
Voorts kan de kerkraad door een dubbel ge-
tal, voor te stellen in plaats van »tweetalen»
ook zich zelf en de lijdenden voor mogelijk
achterdocht of nijd om deze aangelegenheid vrij-
waren. Als men A tegenover B plaatst en, zoo
kunnen gezegd worden; »ziet, dien wilden ze heb-
ben van de twee, en daarom hebben ze dien er
maar tegenover geplaatst; nu dien laatste, dien B,
kunnen wij mogelijk stemmen, zoodat het wel A
worden moet. De Kerkraad knijpt dan zijn zin».
Of er zou van achteren kunnen gezegd worden:
»Hij heeft het tegen hen moeten verkiezen; »Of
ik kan het tegen hen niet houden» en, »er kon
op die manier ons iets goede worden, in het ge-
meed wat niet voortkwam uit den Geest, die in
ons woont en geen lust heeft tot nijdigheid. Wij
zeggen niet, dat er steeds zoo gereedschap zal wor-
den; ook hebben we geen bepaalde gevallen op
het oog, want wij weten, ze niet; doch de moge-
lijkheid van achterdocht of nijd, door dat plaatsen
van A tegenover B en, zoodat men bepaald dien
niet en dien wel hebben moet, wordt daardoor gro-
ter dan wanneer men het »dubbel getal» neemt.
Daarom is het dus ook beter zich zoo precies moge-
lijk aan de Kerkorde te houden. Er ligt wij-
niet in dat.

En eindelijk geeft de Kerkraad, door »het dub-
bele getal» voor te stellen, in plaats van »tweetalen»
dan de gemeente ook nog eenige meerdere vrij-
heid bij de samenstelling met de kerkledenaren
in de verschillende diensten, tot welken van Sin.
Men hoort zich dus aan het »dubbel getal», om
het halve deel bij de gemeente verkoren worden, bij-
aldien men verkering van onderlingen — en van
diakenen geldt; hetzelve, volgens art. 24 der K.O.
— naar de laatste helft van art. 22 wil doen houden.
Dit is juist zoo en volledig toegelicht, dat we
er niets aan hebben toe te voegen dan een woord
van dank.
In de *Geref. Kerkorde* van Rotterdam lezen
we over den strijd met de heeren Van Lingen
e. a. dit:
»Gelijk elke strijd onverwikkeld is, zoo mag in
het bijzonder de strijd der Chr. Geref. dien naam
dragen.
»Die broeders zijn ons redenen, die naar ons over-
tuiging voor den Heere niet bestaan kunnen, van
ons weggegaan, of zooda zij het lever noemen, zijn
wij van hen weggegaan.
»Sinds die er hebben zij, het spreekt bijn va-
zelf, al hun best gedaan, om hun positie te ver-
dedigen.
»Zij hebben daartoe alomtegenwoordig zaken besproken,
die met de hoofdzaken niet van doen hadden.
»Dit was er een zeer schiel en onaangenaam
geval door de »Vreemde» vergadering. Maar de
gehele bespreking was nu altoos achterwege.
»Men moet nam. om deze daad als van die broe-
ders te rechtvaardigen kunnen aannemen, dat de
Vereenigde Geref. Kerken niet verlaten de be-
hoefden van de ware Kerk van Christus naar hild
des geloofs te behouden.
»Men heeft dat wel begreep, maar de proefslag
mislukt genoemd worden.
»Wie toch zal zeggen: de Kerken gelooven iets
anders aangaande sommige waarheden dan in de
belijdenis staat, terwijl nog nooit een vergadering
eenig afwijking gevoelen liet hooren, gevoelt dat hij
niet bevestigd.
»Onze indens zal het dan ook hoe langer zoo
meer duidelijk worden, dat die broeders niet uit
een vast beginsel leven en arbeiden en daarom
bestant er gevaar, dat het sociaal groote afwij-
kingen onder hen zal gaan aannemen.
»En, ongetwijfeld, zal terugkeer tot de Geref. Ker-
ken hoe langer zoo moeilijker worden, naarmate
men langer wacht.
»Bij deelen wordt kunnen nu nog de aanvallen van
alleenstaande predikanten, die er een eigen ko-
ninkrijk op na houden, en die, niet tevreden met
dat koninkrijk, ook nog onderdanen hier en elders
gaan bijeenroepen.
»Ook ontoe staat tegenwoordig de twi-
felachtige eer om altes mannen binnen hare poorten
te krijgen. Zonder eenig verkeerband, zonder eenig
toezicht, treft men doorgaans bij hen ongeveel-
heid en beerschaafte aan.
»Hun gewone manier van spreken is, dat ze tel-
kens laten uitkomen, dat zij alleen goed preeken.
»Zij breken lichtelijk de staf over vele waardige
diensten des Woords en veroordeelen, wat niet
naar hun zin is.
»En nu is het overbekend, dat er lieden gevonden
worden, die niets liever hooren en ook niets liever
doen dan veroordeelen.
»Zulke lieden vinden die prediking zeer aantrek-
kelijk.
»Nauwelijks is men onder het gehoor weg, of men
weet haastig te vertellen, dat de Geref. Kerk niet
degt. De Kerkraad is niet goed. Die menschen
tasten als blinden naar den wand, en de leeraars
zijn niet goed, want het zijn blinde leidraden der
blinden.
»Dat is dan de vrucht der prediking.
»Niemand is er eigenlijk goed dan... nu, leter,
val dat zelf maar in.
»Ik hoop, dat de Heere ons beware voor zulk een
eigenwilligen godsdienst.
»Als er echter in zulk een richting gewerkt wordt,
zullen wij ons niet ontrien om er telkens tegen te
waarschuwen.
»En eindelijk, (want veler hand is tegen ons) wor-
den wij bestreden door allerhande secten.
»In het bijzonder, wij werden er omzons nog op,
werken Amerikaanse Zendingen in onze stad.
»De voorstanders van den 7-daagsehen Sabbat
arbeiden door tractaten en boekjes.
»Zij laten met hunne geschriften de stad door col-
portieren.
»En zij treden zoo dinst mogelijk op.
»Als ge niet kloof in hunne leerstellingen, dan
gloof ge den dinst niet den Geref. Kerk.
»Dat is de telkens wederkerende uitdrukking,
iederden, die nog niet van plan is hen te volgen,
weet dus nu, wat hij doet.
»Altijd volgens deze lieden.
»Wij zouden hier een Woord der H. Schrift willen
gebruiken, a. m. i. Joh. 4: 1: Geliefden! geloof niet
een iegelijken geest; maar beproef de geesten, of
zij uit God zijn, want vele valsche profeten zijn uit-
gegaan in de wereld.
»Het zij voor ons een spoorslag, om meet en ernst-
iger de waarheid, die naar de godzaligheid is, te
onderzoeken, opdat wij de tegensprekers den mond
kunnen stoppen.
»En laten de iuders zien, dat hunne kinderen
getrouw de catechisten bezoeken, opdat ze niet
mogever worden met allerlei wind van leer, maar
de waarheid mogen betrachten in liefde.
Elks vrijheid moet geerbidheid, en zoo ook

Prentenbijbel.

Bij den uitgever Van der Lee, te Voor-
burg, verschenen een herdruk van denouden
Prentenbijbel, die in 1730, uit het Duitsch
vertaald, hier te lande het licht zag.
Ouden van dagen herinneren zich dat
boekje uit hun jeugd nog wel. Althans
in het begin dezer eeuw was het nog in
gebruik.
Het is een boekje met *prenten*, die tusschen
de bijbelteksten instaan, om bekende wo-
den te vervangen. Zoo b. v. bij Num. 24: 17,
leest ge: Er zal (dan een prentje dat een
ster voorstelt) opgaan uit Jacob, en er zal (dan
een prentje dat een scheper beduidt) uit
Israel opkomen.
Op die manier nu zijn 144 Bijbelteksten
behandeld, waarvan de bedoeling is, dat men
kleine kinderen op die wijze bezig zal hou-
den, hun vindingrijkheid en geheugen zal
oefenen, en ze met een zeker aantal Bijbel-
teksten bekend maken.
Dit nu kan zijn nut hebben, en het is
een uitgemakke zaak, dat liet de kinderen
boeit.
De zeven laatste uit de apocriefe boeken
hadden we liever weggelaten gezien, en
misschien had het boekje gewonnen, als
enkele min betekenisvolle teksten weg waren
gebleven, en vervangen door andere, die we
noode missen.
Toch verstaan we het, dat de uitgever
het boekje liever *overaard* uitgaaf.
En dan heeft hij zeker ere van zijn werk.
Het boekje is goed uitgevoerd, en ziet
er keurig uit.
Uit de Pers.
In de *Freische Kerkode* wordt een licht in-
sluipende dwaling bestreden over de betekenis
van het woord »een dubbel getal» in Art. 22
der Dordsche Kerkordening.
We lezen daar:
»De uitdrukking »een dubbel getal» wordt nog
soms niet goed begrepen; ten minste bij de verkie-
zing van onderlingen wordt soms zoo gehandeld,
dat men haar niet goed achtig te begrepen. Aan
opeet denken we niet; onopzettelijk zeker, gaamen
soms nog zoo te werk, dat men, bedoelende art. 22
laatste gedeelte letterlijk toe te passen, toch anders
doet, omdat men *verkeerd* stelt in plaats van het
dubbele getal. Als er b. v. 3 onderlingen verkoren
moeten worden, stelt men drie tweetalen aan de
gemeente, want: A tegenover B staande, zoodat aan
van die beiden moet worden gekoren, C tegenover
D staande, zoodat niet of die twee moet worden
aangewezen, en, nog eens, E tegenover F plaat-
sende, zoodat niet of E of F moet kiezen.
Het is dus: A en B;
C en D;
E en F.
en nu moet van elke der beiden, die op de twee-
tallen voorkomen één worden gekoren.
»Dat is echter geen letterlijke toepassing van de
K. O. Dan moet men als er drie moeten worden
gekoren, niet driemaal twee aan de gemeente voe-
stellen, maar het »dubbel getal» van drie, onder ze-
ven aan twee tegenover elkan-der te plaatsen; en de
gemeente waar dan de helft, het halve deel» van